

معلم‌راهنما؛ همیار و همراه

تاریخ مصاحبه: ۸ بهمن ماه ۱۴۰۰

تجربه نگار: پیمان بیگدلی

محل پیاده‌سازی ایده: دبیرستان رستگاران

مصاحبه‌شونده: آقای مهدی ولی بی

سوابق کاری:

۲۱ سال خدمت (۱۰ سال دبیر ریاضی و ۱۱ سال مدیر دبیرستان و مجتمع)

۱. ایده‌پرداز اصلی این برنامه (اگر فرد مصاحبه‌شونده ایده‌پرداز نیست به همراه سوابق ذکر شود)

این طرح توسط آقای ولی بی بومی سازی شده است.

۲. مسئله اصلی

در اکثر مدارس یک حلقه مفقوده‌ای بین مدرسه، دانش‌آموز و خانواده وجود دارد. علاوه‌براین حلقه مفقوده دیگر بین معلم، کادر و مدیر است که سبب می‌شود مدارس به صورت کامل به اهدافی که برای خود تعریف کرده‌اند دست پیدا نکنند. این مسئله در دوره‌های متوسطه که تعداد زیادی از معلمین تخصصی وجود دارد بیش‌تر بروز و ظهور پیدا می‌کند. مدارس برای حل این مشکل نیاز به یک رابطی دارند تا این خلأ ارتباطی را پر کنند و به نوعی در این وسط قرار بگیرد تا با توجه به نقشی که برعهده او گذاشته می‌شود بتواند ضمن جلب اعتماد دانش‌آموزان و ارتباط با سایر ارکان، اطلاعات لازم را در اختیار هرکدام از آنها قرار دهد. مدارس برای حل این خلأ ارتباطی از فردی به عنوان معلم‌راهنما کمک می‌گیرند که در دبیرستان رستگاران نیز از چنین فردی به عنوان رابط خانه، مدرسه، کلاس و دانش‌آموز استفاده می‌شود.

۳. شرح ایده و گام‌های اجرایی آن

نکته‌ای که باید به آن توجه کرد این است که معلم‌راهنما، نفر مدیر نیست که خواسته‌های او را برآورده کند. در تعریفی که در مالزی است، ممکن است معلم‌راهنما، ارزیابی مختلفی از کلاس، دانش‌آموز، معلم و خانواده ارائه دهد و با توجه

www.modiranpro.ir

به ارتباطاتی که می‌کنند ممکن است به نقطه‌ای برسد که بگوید مدیر به کار مدرسه نمی‌آید و پیشنهاد حذف مدیر و تغییر مدیر را بدهد. مدیر هیچ‌وقت از معلم‌راهنما آن چیزی را که فکر رسمی مدرسه است را نمی‌خواهد اجرا کند و مهم این است که این سیستم درست کار کند و نتیجه آن ممکن است تغییر فرد، نگرش یا رویکرد باشد. پس تعریف از معلم‌راهنما همان رابط بین دانش‌آموز، مدرسه و والدین است.

معلم‌راهنما با مشاور متفاوت است. معلم‌راهنما اینجا فردی است که دبیر تخصصی است و با اطلاعاتی از مشاوره و برنامه‌ریزی درسی. معلم‌راهنما کسی است که ارتباطات خوبی می‌تواند با هر کدام از گروه‌ها داشته باشد و قابل اعتماد برای دانش‌آموزان، برای مدرسه و معلمان است. یک ویژگی دیگر معلم‌راهنما این است که خودش معلم آن بچه‌ها هم باشد و چندین ساعت کلاس با بچه‌ها داشته باشد تا به جوانب کار احاطه داشته باشد.

اقدامات معلم‌راهنما در این مدرسه برای دانش‌آموزان در شاخه‌های زیر صورت می‌پذیرد.

الف- دفتر برنامه‌ریزی درسی و مشاوره فردی

در رابطه با ارتباط معلم‌راهنما با دانش‌آموزان دفاتری با عنوان دفاتر برنامه‌ریزی دانش‌آموزان را داریم در این دفاتر برنامه‌ریزی درسی که در اختیار دانش‌آموز است و دانش‌آموز مطالعات خود را در آن یادداشت می‌کند. در این دفتر دانش‌آموزان دبیرستان ساعت مطالعات دروس مختلف مثل فیزیک، زیست، شیمی و . . . را یادداشت می‌کنند و اگر کنکوری هستند تعداد تست‌هایی که می‌زنند را هم یادداشت می‌کنند. در قسمت دیگر دفتر برنامه‌ریزی ساعت مطالعه را نیز با جزئیات یادداشت می‌کنند. این دفاتر برنامه‌ریزی روزانه پر می‌شود و شب، والدین یا رابط تحصیلی دانش‌آموز (برادر یا خواهر بزرگ‌تری که در اول سال به عنوان رابط تحصیلی تعیین می‌شوند) دفاتر را امضا می‌زنند و روز بعد می‌آیند مدرسه و دفاتر را به معلم‌راهنما تحویل می‌دهند و او بررسی می‌کند و روند ثبت مطالعه را می‌بیند و پیشنهادهاتی اگر داشته باشد یا اگر تغییراتی نیاز باشد را بیان می‌کند. او سعی می‌کند این‌ها را با نتایجی که از کلاس می‌کنند و با توجه به شرایط کلاس، نحوه تدریس معلمان و نقش دانش‌آموز چفت کند تا متوجه شود روند مطالعه چقدر واقعی پیش می‌رود و چه اتفاقی می‌افتد. نکته‌ای که اینجا هست این است که ما دنبال مچ‌گیری نیستیم و بلکه می‌خواهیم به دانش‌آموز کمک کنیم تا اگر می‌خواهد درس بخواند با یک برنامه‌ریزی مشخص درس بخواند. اگر این برنامه این شکلی اجرا شود بهتر است و اگر معلم‌راهنما نقص‌هایی ببیند با افراد مختلف (والدین، مدیر و . . .) که به

آن‌ها مربوط است مطرح می‌کند و به این طریق به عنوان یک رابط این خلأ را پوشش می‌دهد و لذا دفتر برنامه‌ریزی قسمت جدی کار است.

نمونه صفحات دفتر برنامه‌ریزی در مقاطع مختلف پیوست می‌باشد.

ب- همیار معلم

بحث بعدی همیار معلم است. معلم‌راهنما برای ارتباط و کمک به نظارت بیشتر و استفاده از مشارکت دانش‌آموزان، از بین دانش‌آموزان کلاس‌های مختلف آن‌هایی که از کیفیت آموزشی و ارتباطات خوبی با دانش‌آموزان دیگر برخوردار هستند را بعنوان همیار معلم یا همیار مشاور انتخاب می‌کند. در ادامه همیار معلم در سطحی دوستانه تر زیر نظر معلم‌راهنما روال درسی تعدادی از دانش‌آموزان در نظر گرفته شده را مورد نظارت، کنترل، رفع اشکال و همیاری قرار می‌دهد و به نوعی یک نقش شبه معلم‌راهنمایی را به آن‌ها می‌دهد و پیگیری برخی از امورات از قبیل بررسی تکالیف کلاسی، بررسی اولیّه دفتر ثبت مطالعه و برنامه‌ریزی درسی، برگزاری گروه‌های رفع اشکال و برگزاری آزمونک‌های درون گروهی و ... به همیار معلم سپرده می‌شود.

آثار و فواید استفاده از همیار معلم

- ۱- استفاده از توانمندی دانش‌آموزان برای رشد خویش و همسالان
- ۲- تقویت نگرش انسانی و احساس مسولیت نسبت به سرنوشت دیگر دانش‌آموزان.
- ۳- تقویت و پرورش روحیه خود باوری، مسئولیت پذیری، تصمیم گیری و مهارت فردی.
- ۴- استفاده از همیار معلم در شناسایی مشکلات علمی و تحصیلی و کمک به رفع آن‌ها در آموزشگاه
- ۵- آموزش و انتقال برخی مفاهیم و موضوعات درسی به دانش‌آموزان
- ۶- نهادینه کردن فعالیت‌های گروهی و ارتقا کیفی تعامل اجتماعی دانش‌آموزان
- ۷- تقویت اعتماد به نفس

نمونه چک لیست همیار معلم پیوست می‌باشد.

ج - طرح مطالعه

در طرح مطالعه، در ساعات عصر، پنجشنبه‌ها، قبل از امتحانات، ایام نورز و تابستان بچه‌ها دورهم جمع می‌شوند و کارهای درسی را با برنامه از قبل تعیین شده مرور کرده و تکالیف را انجام می‌دهند. معلم‌راهنما چون فرد متخصصی است که در درس‌های مختلف نیز تبحر لازم را دارند راهنمایی‌های لازم را به دانش‌آموزان می‌کند. در این طرح که در قالب طرح مطالعاتی یا اردوی علمی کار برگزار می‌شود، بچه‌ها در گروه‌های مختلف کارهای خود را انجام می‌دهند و در صورت نیاز معلم‌راهنما نیز کمک‌های لازم را می‌کند. همچنین معلم‌راهنما می‌تواند معلم‌های تخصصی یا نفرات دیگری را دعوت کند تا در این فضا قرار بگیرند و به سؤالات احتمالی دانش‌آموزان پاسخ دهند و رفع اشکال کنند تا اردو یا طرح کیفیت لازم را داشته باشد.

د - معلم شیفت

در زمان‌هایی که نمی‌توانستیم به علت کرونا این طرح را حضوری اجرا کنیم به برخی معلمان می‌گفتیم که در ساعت مشخصی از روز شیفت باشند تا دانش‌آموزان اگر سؤال و مورد خاصی داشتند با معلم شیفت تماس بگیرند و سؤال خود را با او در میان بگذارند.

معلم‌راهنما دبیری با توانمندی‌های چندبعدی درسی است و این ملاک در مقاطع ابتدایی و متوسطه اول بواسطه سطح عمومی مباحث درسی بسیار دست‌یافتنی‌تر است و برای معلم شیفت می‌توان از خود معلمان راهنما بهره برد، ولی در دوره متوسطه دوم و خصوصاً در دروس پایه دوازدهم و کنکوری معلم‌راهنما برنامه مطالعاتی هفتگی دانش‌آموزان را برنامه‌ریزی می‌کند و مطابق با برنامه مطالعه با همراهی و تفویض اختیار از طرف مدیر مدرسه با دبیران در ساعات مشخص برای شیفت عصرانه و شبانه هماهنگی و برنامه‌ریزی می‌نماید.

۴. وجه نوآوری این ایده

نوع رویکرد نگرشی به معلم‌راهنما به‌عنوان یک همراه و همیار و ناظر و نه به‌عنوان ارزشیاب و بازپرس در مدرسه از شاخصه‌های اصلی این فعالیت است.

بنا به خلا موجود در در سیستم مدارس آموزش و پرورش و ساخت نیرویی با قابلیت‌ها و نقش‌های جدید که بتواند خلأ ارتباطی بین مدرسه و خانواده را پر کند از دغدغه‌های اصلی مدارس به حساب می‌آید که در این اقدام کاملاً به آن پاسخ داده شده است.

۵. آیا این ایده را به سایر مدارس هم توسعه داده‌اید؟ چطور این ایده را می‌توان به سایر مدارس گسترش داد؟ با چه اهرم‌هایی می‌توان این ایده را در عموم مدارس توسعه داد؟ چه کنیم مدیران بپذیرند که این ایده را عملیاتی کنند؟ چه موانعی برای گسترش آن وجود دارد؟

در هر مدرسه‌ای به کم و زیاد کردن سطوح و عمق فعالیت‌ها قابل پیاده‌شدن است و در حداقلی‌ترین حالت می‌توان از خود مدیر، معاون، دبیران کسر ساعت، مشاوران مدرسه بهره گرفت و ارتباط مناسبی را بین خانه، مدرسه و کلاس ایجاد کرد.

البته می‌توان با طراحی چک لیست‌های از معلمان کلاس و همیاران معلم اطلاعات را گرفت و در سطحی دیگر نظارات و ارائه برنامه کرد.

۶. آسیب‌های احتمالی

در صورتی معلم‌راهنما فردی علمی و شخصاً توانمند و اثرگذار نباشد و نتواند با حجم توانایی‌های خود خلأ مدنظر را تکمیل نماید استفاده مدرسه از اطلاعات حاصله به منظور میج‌گیری و ارزشیابی‌های شخصی که باعث سلب اعتماد دانش‌آموزان، والدین و سایر معلمان می‌شود. عدم تخصیص زمان کافی و عجله در تحقق اهداف و سعی در صرف گزارش‌نگاری، عدم اطمینان و باور مجموعه و خصوصاً مدیر مدرسه به برنامه معلم‌راهنما و شخص معلم‌راهنما از مواردی است که در صورت رعایت‌نکردن ممکن است آسیب‌زا باشد.

۷. آینده تجربه

این روند می‌تواند به صورت نظام‌مند و در قالب معلمان‌راهنمای تخصصی هر پایه و رشته در نظر گرفته شود و در هر مدرسه گروه معلمان‌راهنمای همسو وجود داشته باشد. روند برگزاری تمامی امتحانات و ارزشیابی‌های کلاسی و ترمی با معلم‌راهنماست و به‌عنوان بازوی همکاران در کنار معلمان کلاس‌ها می‌باشند.

در ثبت نام دانش‌آموزان سهم وزنی نظر مصاحبه معلم‌راهنما با دانش‌آموزان و والدین بالا و تعیین‌کننده باشد.

www.modiranpro.ir